

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні вимагає від вітчизняних підприємств активних дій, які стосуються підвищення ефективності їх функціонування. З початку розвитку економічної науки проблема ефективного функціонування підприємств вийшла на перший план і залишається актуальною й сьогодні. Оцінка ефективності виробничої діяльності, управлінських рішень, витрат економічних ресурсів, а також конкретні технології та засоби забезпечення ефективного функціонування підприємств становлять особливий інтерес як для вчених, так і для економістів-практиків. Ринкова економіка за своєю сутністю є способом, який стимулює зростання продуктивності праці, всебічне підвищення ефективності виробництва. Проте і за даних умов важливість і необхідність визначення основних напрямів підвищення ефективності виробництва, факторів, які визначають зростання ефективності виробництва, методів його визначення зумовлюють актуальність теми наукової роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиліття накопичено значний досвід у методології оцінки ефективності. Зокрема, проблеми оцінки ефективності діяльності підприємства досліджувались вітчизняними та зарубіжними вченими-економістами, такими як Виборнов В.І., Ковальов В.В., Мейер, Маршал В., Орлов П.А., Падерін І.Д., Шеремет О.Д., Т.Пітерсон, Д.Нортон та ін. Проте наявні методичні підходи до підвищення ефективності діяльності підприємства постійно застарівають, не враховують те, що результати діяльності підприємства можуть бути порізноручно оцінені суб'єктами внутрішнього та зовнішнього оточення, які мають різну мету, коли контактують з підприємством та оцінюють ефективність на основі суб'єктивно значущих критеріїв і показників. Визначена проблематика обумовлює потребу в розробці нових шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства та методичних підходів до її визначення.

Мета та завдання дослідження. Метою є розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо визначення шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства ВАТ «Херсонський маслозавод».

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення поставленої мети розглянуто наступні питання: сутність та характеристика ефективності діяльності підприємства; аналіз ефективності діяльності ВАТ «Херсонський маслозавод»; шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства.

Ефективність – це відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, що були витрачені на його отримання. Тобто критерії ефективності формуються на основі витратного (спожиті ресурси) і ресурсного (застосовані ресурси) підходів.

Кожний з видів ефективності надає окрему характеристику ефективності функціонування підприємства. Варто звертати увагу на всі види ефективності, оскільки в комплексі вони можуть істотно підвищити кінцеву ефективність підприємства. Ефективність представлена безліччю видів: економічна, соціальна, організаційна, технологічна, правова, психологічна, політична, етична, екологічна. Один вид ефективності може змінюватися за рахунок іншого або частково його компенсувати.

Ефективність функціонування підприємства повинна визначатися як відповідність результатів поставленим цілям. Тобто, ефективність функціонування системи відображає результативність керованих та керуючих систем. Ефективність показує, у якій мірі орган, який керує, реалізує цілі, досягає запланованих результатів.

Здатність підприємства до ефективного функціонування залежить від його конкурентоспроможності у ринковому середовищі. Поняття «конкурентоспроможність» і «ефективність» є характеристиками економічного розвитку підприємства, але конкурентоспроможність характеризує економічний розвиток суб'єкта господарювання як підмножину більш складної й відкритої економічної системи. Якщо ефективність відображає стан внутрішнього руху підприємства відносно його мети, або співвідношення «витрати - результати», то конкурентоспроможність - траєкторію руху відносно інших суб'єктів.

Таким чином, можна вважати, що найбільш повно розкриває сутність наступне визначення ефективності функціонування підприємства: «Ефективність функціонування підприємства - це комплексна характеристика, яка відображає ступінь використання ресурсних витрат, спроможність досягати поставлених цілей та здатність до стійкої життєдіяльності у конкурентному ринковому середовищі. Вона показує ступінь використання трудових, матеріальних, фінансових, природних та інших ресурсів, ступінь забезпечення позитивного результату (ефекту) господарювання в умовах конкурентного ринку та досягнення запланованих результатів з точки зору поставлених перед системою чи її елементами цілей» [2].

Ефективність функціонування підприємства оцінюють багатьма економічними, виробничими, технічними показниками, а також показниками ефективності управління, що створюють систему узагальнюючих та часткових показників. Аналіз діяльності підприємства має ґрунтуватися на оцінці можливостей підприємства щодо зростання результативності функціонування.

Сьогодні в Україні більше 300 підприємств по переробці молока, з яких 85 виготовляють до 91% суцільномолочної продукції. Показники виробництва основних видів молочних продуктів у 2010 році вказують на стабільність розвитку галузі, незважаючи на ряд проблем, що виникли, особливо на ринку сировини. [3].

У 2010 році вироблено близько 10,4 мільйона тонн сирого молока, що на 26% більше внутрішніх потреб. З отриманого обсягу сирого молока було вироблено близько 443,0 тисяч тонн молочної продукції без урахування кінцевого споживчого товару. Виробництво сухого знежиреного молока і цілісного сухого молока більш ніж у два рази перевищує внутрішні потреби України. Виробництво сирів майже на 30% перевищує обсяги внутрішнього споживчого ринку. Такі показники дають можливість України тримати досить високу позицію в рейтингу основних світових експортерів молочної продукції. Аналіз тенденцій та перспектив розвитку українського ринку молока та молочних продуктів дозволяє зробити висновок, що ця ринкова ніша одна з найбільш, динамічних та рентабельних, а, отже, і найбільш перспективних [4].

Криза української економіки, що торкнулася всіх галузей, не минула і молочну промисловість. Серед основних проблем молочної галузі можна назвати такі: низький рівень технологічного оснащення молокозаводів, застаріле обладнання; нерозвиненість ринкової інфраструктури; невисокий рівень забезпеченості сировиною та завантаженості потужностей; невисоку якість кінцевої продукції підприємств молочної промисловості; обмеженість можливості широкої диференціації асортименту через низьку якість сировини; зниження попиту на продукти переробки в зв'язку із низькою купівельною спроможністю населення; високий рівень конкуренції з боку потужних підприємств, оснащених сучасним обладнанням і технологіями.

БАТ «Херсонський маслозавод» на ринку виробництва й реалізації молочної продукції з 1963 року і є одним з провідних підприємств області. Основними напрямками діяльності підприємства є переробка молока, виробництво молочної продукції та її реалізація через торгівельну мережу.

Так, на БАТ «Херсонський маслозавод» у 2010 році збільшився обсяг реалізованої продукції, він склав 61375 тис. грн., що на 69,82% вище за 2009 рік. Собівартість реалізованої продукції у порівнянні з 2009 роком зросла на 67,92%. Прибуток від

реалізації у 2010 році зріс на 127,12% у порівнянні з 2009 роком і склав 2630 тис. грн. Рентабельність виробництва відповідно зросла до 25,39%.

Аналіз часткових показників ефективності діяльності підприємства. показав: фондівдача 2010 року проти 2009 року зросла на 3,3 грн. і склала 8,03 грн.; середня продуктивність праці одного працюючого у 2009 році зросла на 59%; матеріаломісткість товарної продукції в 2010 році зросла на 25,12 коп. і склала 79,67 коп. на 1 грн. товарної продукції.

Проведено факторний аналіз рентабельності та прибутку підприємства. Рентабельність продукції склала 4,48%. План перевиконано у зв'язку зі збільшенням питомої ваги більш рентабельних видів продукції в загальному об'ємі реалізації. Зниження рівня рентабельності викликано ростом собівартості реалізованої продукції. Рентабельність капіталу склала 25,6%. Зниження дохідності капіталу викликано підвищенням собівартості продукції і уповільненням оборотності капіталу.

Класифікація великої різноманітності шляхів зростання ефективності може здійснюватись за трьома ознаками: видами витрат і ресурсів, напрямками розвитку і удосконалення виробництва, місцем реалізації у системі управління виробництвом.

Можливі напрямки реалізації внутрішніх і зовнішніх шляхів підвищення ефективності виробництва неоднакові за ступенем дії, використання і контролю. Тому для практики господарювання, керівників і відповідних спеціалістів підприємств важливим є детальне знання масштабів дії, форм контролю і використання найбільш істотних внутрішніх і зовнішніх шляхів підвищення ефективності на різних рівнях управління виробництвом. Підприємство може і повинно постійно контролювати процес використання внутрішніх факторів шляхом розробки і послідовного здійснення власної програми підвищення ефективності виробництва, а також враховувати вплив на неї зовнішніх факторів - економічної і соціальної політики держави, діяльності національних інституційних організацій, розвитку інфраструктури і структурних змін у суспільстві.

На підприємстві розглядаються різні шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства. Пропонується виробництво твердих сирів з використанням сухого обезжиреного молока та збільшення виходу сиру з суміші, а також більш раціональне використання молочної підсирної сироватки, тобто збір, сепарування і сушка підсирної сироватки, отриманої при виробництві твердого сиру, з ціллю більш раціонального використання молочної сировини, впровадження безвідходного процесу виробництва молочної продукції. Це можливо здійснити після додаткового сепарування підсирної сироватки, виробітки підсирного масла, впровадження виробництва сушки залишкової молочної сироватки, що дає можливість більш раціонально використовувати молочну сировину, а головне – знизити надходження об'єму сироватки до очисних споруд.

З метою зменшення собівартості продукції, що випускається, та збільшення обсягів виробництва масла вершкового пропонується почати виробництво сирного продукту «Київський».

Відносна економія, при виробництві із 1 тонни молока молоковісного продукту сирного «Київський» замість сиру «Російського», становить 612 грн., враховуючи економію вартості сировини та збільшення обсягів виробництва масла вершкового, спреду та творогу.

Суттєву частку в собівартості продукції складають паливно-енергетичні витрати. Слід відзначити, що вирішення проблем енергозбереження на підприємствах України є актуальним, оскільки спостерігається тенденція зростання вартості енергоресурсів, а в світовій практиці наявні можливості їх вирішення [5].

Враховуючи вартість газу, який використовується для виробництва гарячої води і пару, і вартість електроенергії, більш раціонально на ВАТ «Херсонський маслозавод» використовувати для виробництва гарячої води систему «Екотеп».

Економія від заміни енергоресурсу, що споживається, в розрахунку на 1 м³ газу, при заміні його на електроенергію в кількості 7,21кВт складає 0,74 грн. Отже, економія в

розрахунку на 1т переробки молока складе 19,62 грн. Загальна економія за рік від заміни повного використання газу на виробіток теплоенергії електроенергією через систему «Екотеп» складе 42,6 тис. грн. Витрати на придбання системи «Екотеп» складають 120 тис. грн. з урахуванням монтажу. Підприємство придбає дану систему за рахунок власних коштів. Термін окупності вкладень складає трохи більше 3-х місяців.

Враховуючи збільшення обсягів виробництва та зниження собівартості продукції на величину економії паливно-енергетичних ресурсів від впровадження системи «Екотеп» та витрат на сировину (за рахунок сирного продукту «Київський»), прибуток підприємства збільшиться на 1147,4 тис. грн., а рентабельність продукції зросте до 5,56%.

Висновки. Запропоновані заходи є економічно вигідними та перспективними, оскільки підприємство більш ефективно використовуватиме сировину, повністю звільниться від газової залежності, скоротить витрати на виробництво гарячої води, відповідно зростуть прибуток та рентабельність продукції. Впровадження нового продукту, можливість збільшення обсягу виробництва інших видів продукції забезпечить ріст ступеня задоволення попиту населення в молочній продукції.

З метою підвищення ефективності діяльності підприємства, необхідно звернути увагу на можливість оновлення основних виробничих фондів, освоєння нових маловідходних та безвідходних технологій, розширення асортименту продукції, раціональне використання всіх видів ресурсів.

Анотація

Визначено фактори, що впливають на ефективність функціонування підприємства та запропоновано шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства молочної галузі, зокрема раціональне використання сировини, енергозбереження.

Ключові слова: ефективність діяльності підприємства, ресурси, сировина, енергозбереження

Аннотация

Определено факторы, влияющие на эффективность функционирования предприятия и предложено пути повышения эффективности деятельности предприятия молочной отрасли, в частности рациональное использование сырья, энергосбережение

Ключевые слова: эффективность деятельности предприятия, ресурсы, сырьё, энергосбережение.

Summary

The factors, affecting the efficiency of the operation of the company, are defined and the ways to improve the efficiency of the enterprise of the dairy industry are suggested, in particular the rational use of raw materials, energy saving.

Key words: efficacy of the operation of the enterprise, raw materials, energy saving.

Список використаних джерел:

1. Маркіна І.А. Методологічні питання ефективності управління / І.А.Маркіна // Фінанси України. - 2009. - № 6. - С. 24-32
2. Турило А.М. Дальнейшее исследование сущности экономической эффективности и классификация ее видов / Турило А.М., Турило А.А. // Актуальні проблеми економіки. – 2004. - №3. – с. 152-157.
3. Скоров П.С. Состояние молочного экспорта Украины / П.С.Скоров // Молоко переробка. – 2010. - №2. – С. 26-32
4. Трофімов В.М. Ринок молока – Україна у п'ятірці світових експортерів / В.М. Трофімов // Молоко переробка. – 2011. – №4. – С. 14-17
5. Артемова В.Я. Энергосбережение: альтернативные источники и инновации / Артемова В.Я. // Проблемы науки. – 2008. – №10. – с. 17-23